

Η Ευρώπη Χωρίς Το Ευρώ;

1. Είναι δύσκολο να φανταστεί κάποιος σήμερα μια Ευρώπη χωρίς το ευρώ. Μπορεί η δημιουργία της Ευρωζώνης να ήρθε γρήγορα για πολιτικούς λόγους ενοποίησης της Ευρώπης, χωρίς την κατάλληλη προετοιμασία των οικονομιών και των πολιτών, χωρίς οι χώρες που την αποτέλεσαν το 1999 να ανήκαν σε μια **βέλτιστη νομισματική περιοχή**, όμως σήμερα 15 χρόνια αργότερα, **το κόστος αποσυναρμολόγησης της Ευρωζώνης είναι τεράστιο.**

Και αυτό επειδή οι χώρες της Ευρωζώνης Δεν έχουν απλώς τα δικά τους νομίσματα, συνδεδεμένα μεταξύ τους με έναν απλό κανόνα συναλλαγματικών ισοτιμιών, όσο δυνατός και να είναι αυτός ο σύνδεσμος, π.χ. μέσω currency board. Έχουν μια κεντρική τράπεζα και ένα κοινό σύστημα διασυννοριακών πληρωμών. Μετά τη διάλυση της κεντρικής τράπεζας και του συστήματος πληρωμών της ζώνης του ευρώ, δύσκολα γεννιούνται, και σε χρόνο dt, νέα διασυννοριακά συστήματα πληρωμών, ενώ χρειάζονται τουλάχιστον 3 με 6 μήνες για να τυπωθούν τα νέα νομίσματα.

Θυμίζω, για παράδειγμα, ότι η αποσυναρμολόγηση της κεντρικής τράπεζας της Σοβιετικής Ένωσης, μιας αντίστοιχης ζώνης του ρουβλίου, που έγινε στη δεκαετία του 1990, πήρε τρία χρόνια. Κόστισε στις επιμέρους χώρες υπερπληθωρισμό, πολέμους, και πτώση του ΑΕΠ έως και 50%, ενώ πολλές από τις χώρες δεν έχουν φτάσει ακόμα το ΑΕΠ το 1990.

2. Σήμερα το πραγματικό ερώτημα είναι «**Η Ευρώπη με τι είδους ευρώ?**» Θα μπορέσει η Ευρώπη τελικά ενοποιηθεί περισσότερο με αφορμή την κρίση; Η κρίση έκανε ξεκάθαρο ότι η Ευρωζώνη χρειάζεται μια πιο ισχυρή δημοσιονομική ένωση και μια ισχυρή τραπεζική ένωση.
 - (i) Στο ζήτημα της δημοσιονομικής ενοποίησης,
 - ένα κοινό ταμείο ανεργίας ίσως είναι το πιο εύκολο να γίνει πολιτικά.

- Τα ευρωμόλογα προτάθηκαν πριν δύο χρόνια, αλλά δεν έγιναν αποδεκτά. Κάποια σύνθετη μορφή τους, όμως, πιθανόν να επανέλθει στο πολιτικό προσκήνιο.
- Αυτό που θα βοηθούσε και την αναπτυξιακή προοπτική της Ευρώπης είναι από κοινού επενδυτικά έργα, με τις επενδύσεις να εξαιρούνται από τους υπάρχοντες δημοσιονομικούς κανόνες.

(ii) Η τραπεζική ενοποίηση προχωράει. Τραπεζική ένωση σημαίνει

- Ελάχιστο κοινό κανονιστικό πλαίσιο τραπεζών, που υπάρχει και είναι διεθνές υπό την αιγίδα της ΤΔΔ
- Κοινός μηχανισμός εποπτείας στις τράπεζες, που ξεκινάει το Νοέμβριο με την ΕΚΤ ως επόπτη των 130 μεγάλων τραπεζών
- Κοινός μηχανισμός εξυγίανσης των τραπεζών, όπου οι κανόνες είναι υπό διαπραγμάτευση, όπου σημαντικό ρόλο αναμένεται να έχει τη διαδικασία του bail-in
- Κοινό πλαίσιο εγγύησης καταθέσεων, που θα έρθει αργότερα.

Η πολιτική αντίδραση, όμως, στην κρίση υπήρξε καθυστερημένη. Οι πολιτικοί ακολουθούσαν το βηματισμό των αγορών. Οι αγορές έως το καλοκαίρι του 2012 δεν είχαν αντίπαλο, αφού η ΕΚΤ συμπεριφέρονταν ως δέσμια του καταστατικού της. Στη διάρκεια της κρίσης, η έμφαση δόθηκε στην αυστηροποίηση των δημοσιονομικών κανόνων και την αποφυγή του ηθικού κινδύνου. Η διστακτική αυτή αντίδραση παρέτεινε την κρίση και αυτό γίνεται ξεκάθαρο όταν κάποιος συγκρίνει την Ευρωζώνη με τις Η.Π.Α. Οι Ευρωπαίοι δεν ήθελαν να βάλουν το χέρι στην τσέπη διότι κάτι τέτοιο θα σήμαινε μεταφορά πόρων ανάμεσα στα κράτη, και θα αποτελούσε κακό παράδειγμα μιμητισμού στο μέλλον. Τέτοιο δίλλημα δεν αντιμετώπισαν οι ΗΠΑ και έτσι βγήκαν από την κρίση.

3. **«Το ευρώ χωρίς την Ελλάδα?»** Τώρα που κανείς δεν μιλάει για GREXIT, τώρα η Ελλάδα μπορεί να εκδιωχθεί από την Ευρωζώνη πολύ πιο εύκολα σε σχέση με 2 χρόνια πριν, τότε που συζητιόταν έντονα και όχι τόσο παρασκηνιακά το γεγονός.

Πρώτον, δύσκολα μεταδίδεται η ελληνική κρίση στις υπόλοιπες χώρες.

- (α) Η άμεση χρηματοοικονομική σύνδεση που υπήρχε παλιά δεν υπάρχει. Η Ελλάδα έχει πλέον θετικό ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, που σημαίνει ότι, οι Ευρωπαίοι δεν χρηματοδοτούν σε ετήσια βάση με φρέσκο χρήμα την ελληνική οικονομία.
- (β) Τα ελληνικά ομόλογα δεν τα κατέχουν Ευρωπαίοι ιδιώτες, συνεπώς δεν μεταδίδεται η κρίση.
- (γ) Ο πληθυσμός στην Ευρώπη δεν θα φοβηθεί πλέον τα αρνητικά γεγονότα στην Ελλάδα. Δεν θα επέλθει πανικός. Η Ιρλανδία βγήκε από το Μνημόνιο και η Πορτογαλία βγήκε στις αγορές. Η Ισπανία φαίνεται αν έλυσε το τραπεζικό της πρόβλημα και έχει θετικό ρυθμό ανάπτυξης.

Δεύτερον, πιο εύκολα αντιδρούν οι υπόλοιπες χώρες στην όποια ελληνική κρίση, που μεταφέρεται.

- (α) Έχουν φτιαχτεί μηχανισμοί όπως ο ESM. Υπάρχει εμπειρία.
- (β) Η κρίση στην Κύπρο το απέδειξε. Θυμίζω ότι για δύο εβδομάδες τον Μάρτιο του 2013, μετά το bail-in, είχε κλείσει το τραπεζικό σύστημα στην Κύπρο και οι αγορές στην υπόλοιπη Ευρώπη δεν επηρεάστηκαν. Ακόμα η Κύπρος έχει περιορισμούς στην κίνηση κεφαλαίων και όλοι το έχουν ξεχάσει. Μάλιστα η περίπτωση της Κύπρου έχει αποθρασύνει τους σκληροπυρηνικούς στην Ευρώπη.

Θέλει όμως η Ελλάδα να φύγει από τη Ευρωζώνη τώρα? Η Ελλάδα χρειάζεται τα δανεικά της ΕΚΤ. Χρειάζεται την πειθαρχία της ευρωζώνης, την πειθαρχία που απαιτείται για να γίνει ανταγωνιστική. Να αναδιαρθρώσει τις υπηρεσίες του Δημοσίου, να απελευθερώσει στην πράξη τα κλειστά επαγγέλματα, να πατάξει τα ολιγοπώλια. Επιπλέον, να ξεκαθαρίσει την αναπτυξιακή στρατηγική της, τις προτεραιότητες της, το δικό της μοντέλο ανάπτυξης.